

ANNA SIKORA-SABAT

NEDERLANDSE SPOREN IN POLEN
IN HET POOLSE CULTURELE GEHEUGEN:
CASE GDAŃSK

Abstract. Mijn onderzoek is gebaseerd op de veronderstelling dat het geheugen een reizend post-concept is, dat niet beperkt is tot één vakgebied van de wetenschap en dat een permanente transformatie ondergaat (Bal 2002). Dit maakt het echter moeilijk deze term te definiëren en daarom moet het begrip meer worden beschouwd als een conceptueel project, een verzameling termen, afbeeldingen, verhalen. In het Poolse culturele geheugen bestaat er een reeks beelden en representaties van de Nederlandse cultuur. Voor mijn onderzoek heb ik ze verdeeld in twee groepen: dragers en media. De term dragers verwijst naar materiële objecten, dingen en acties, terwijl media verband houdt met breed gedefinieerde processen, geheugenmechanismen en instellingen en organisaties (Kula 2002).

In de volgende bijdrage, gebaseerd op het voorbeeld van de stad Gdańsk, presenteer ik geselecteerde media, voornamelijk vertegenwoordigd door plaatsen en ruimtes verbonden met de Nederlandse cultuur, evenals dragers, verbeeld door de teksten op genoemde plaatsen.

Trefwoorden: Nederlandse cultuur; cultureel geheugen; beeld; representatie; teksten over Nederlandse cultuur; dragers; media.

1. INLEIDING

In mijn onderzoek wil ik proberen de Nederlandse sporen en zekere beelden van het Nederlandse culturele erfgoed in het Poolse culturele geheugen terug te vinden. Ik neem hierbij aan dat het geheugen een soort reizend post-concept is (Bal 2002) en dat het niet voorbehouden is aan één vakgebied, wat ook met een voortdurende transformatie van dit begrip is verbonden. Mijn onderzoek baseert zich op de overtuiging dat er zekere beelden van de

Dr. ANNA SIKORA-SABAT is Assistant Professor bij de Vakgroep Nederlands en Zuid-Afrikaanse Studies van de Uniwersytet A. Mickiewicza in Poznań; correspondentie-adres: Zakład Studiów Niderlandzkich i Południowoafrykańskich, Wydział Anglistyki, Uniwersytet A. Mickiewicza, al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań; e-mail: asikora@wa.amu.edu.pl

Nederlandse culturele sporen in verschillende ruimten en domeinen van het Poolse collectieve geheugen functioneren.

2. BASISBEGRIPPEN

Voor het begrip *cultureel geheugen* bestaan verschillende definities. Alon Confino en Astrid Erll (2008, 3) zijn van mening dat er geen traditionele methodologie voor *memory studies* of geheugenstudies kan bestaan, omdat er geen sprake is van één domein, maar het eerder gaat om een interdisciplinair project. Om deze reden stellen we hier een paar begrippen voor die als een soort “conceptuele gereedschapskist” zullen fungeren.

Het collectieve geheugen

Maurice Halbwachs introduceerde de term *la mémoire collective* (collectief geheugen) in 1925. Volgens Halbwachs kan herinnering niet alleen als puur biologisch worden beschouwd maar ook als een ingewikkeld sociaal proces. Voor Halbwachs bleek de relatie tussen het geheugen en de maatschappij cruciaal te zijn: zijn fundamentele bijdrage aan het debat rond herinnering zijn de *social frames*, dat wil zeggen het verband tussen een sociale groep en een collectief geheugen (Confino 1997). Deze sociale frames zijn onlosmakelijk verbonden met een collectief geheugen en elke herinnering is per definitie collectieve herinnering, omdat het geheugen bepaald wordt door de sociale omgeving.

Aleida Assmann stelt dat het concept *collectief geheugen* te vaag is om als kritische term gebruikt te kunnen worden. Zij beschouwt het als een kapstokbegrip: een overkoepelende term waar verschillende vormen van herinnering en verschillende theorieën onder verzameld kunnen worden. Assmann is het er mee eens dat *social frame* (sociale kaders) essentieel zijn voor het vormen van een collectief geheugen:

A social frame is an implicit or explicit structure of shared concerns, values, experiences, narratives. The family, the neighborhood, the peer group, the generation, the nation, the culture are such larger groups that individuals incorporate into their identity by referring to them as ‘we’.
(Assmann 2008, 51–52)

Het volgende fundamentele begrip is *cultural memory* (cultureel geheugen). Jan Assmann introduceerde dit begrip in 1995: hij vat hiermee de termen *herinnering*, *cultuur* en *gemeenschap* samen in één begrip. Bij herinnering die cultureel wordt weergegeven is de geschiedenis niet zo belangrijk, feiten spelen uitsluitend een rol onder voorwaarde dat zij voor die groep belangrijk zijn. Het beeld van het verleden werd gecreëerd vanuit het heden en dient tot zijn vorming. Daarnaast heeft cultureel geheugen de capaciteit om het verleden *te reconstrueren*: het creëert een verband tussen historische kennis en hedendaagse situaties. In dit proces vervaagt volgens Jan Assmann de grens tussen geschiedenis en mythe. De herinnering wordt in cultureel opzicht beschouwd als een *verhaal* uit het verleden dat het heden vanuit de oorsprong tracht te verklaren. Door herhalen en verinnerlijken van elementen van de herinnering wordt de identiteit van een collectief bevestigd en worden de uniciteit en eenheid van een groep gestimuleerd. Assmann stelt dat de vorming van deze “collectief gedeelde kennis” een voorwaarde is voor de verspreiding ervan binnen het cultureel geïnstitutionaliseerde erfgoed van een maatschappij (Assman & Czaplicka 1995, 128–131).

De cultuurhistorica Ann Rigney beschouwt het culturele geheugen een beetje anders:

[...] de manier [...] waarop een samenleving via allerlei cultuuruitingen met het collectieve verleden omgaat en zich daarvan rekenschap geeft. [...] Dankzij kennis van deze cultuuruitingen worden bepaalde voorstellingen van het verleden gemeengoed in de cultuurgemeenschap. (Rigney 2012, 232).

Zij zegt dat gedeelde herinneringen vaak het product zijn van communicatieve handelingen en textualisering en benadrukt dat het culturele geheugen altijd om *de verhalen van anderen* gaat, en daarom is het noodzakelijk om de *wijze waarop die verhalen geproduceerd worden* te registreren (Rigney 2012, 233).

Plaatsen van herdenking — lieux de mémoire

Een ander cruciaal concept dat van belang is voor de theorievorming rond collectieve herinnering, is dat van de *lieux de mémoire*, of herinneringsplaatsen. Deze term komt oorspronkelijk uit het werk *The Art of Memory* van

Frances Yates, over de mnemotechniek in de geschiedenis, maar dit begrip werd gedefinieerd en verder bewerkt door de Franse historicus Pierre Nora. Nora houdt het begrip *lieux de mémoire* bewust zeer open. In *Les lieux de mémoire* geeft hij nergens een definitie maar beschrijft slechts enkele algemene kenmerken. Pas in het voorwoord van het eerste deel van de Engelse vertaling die in 1996 werd uitgegeven, probeert hij een definitie te geven:

If the expression *lieu de memoire* must have an official definition, it should be this: a *lieu de memoire* is any significant entity, whether material or nonmaterial in nature, which by dint of human will or the work of time has become a symbolic element of the memorial heritage of any community. (Nora 1996, 17)

Deze brede definitie beperkt zich niet tot letterlijke plaatsen van herinnering. Het gaat bij het concept *lieux de mémoire* om een abstract en symbolisch begrip dat laat zien hoe objecten, personen, herdenkingen, gebeurtenissen, enz. tot *nationale symbolen* zijn geworden en hoe deze geworteld raken in de collectieve herinnering van een natie of groep. Een *lieu de mémoire* wekt voor de leden van die groep een onmiddellijke associatie op met een bepaalde historische gebeurtenis of periode.

Politiek van herinnering/politiek van herdenking/

In grote lijnen gaat het om de invloed van de staat op de collectieve herinnering. Er kunnen verschillende tactieken en strategieën worden gehanteerd om bepaalde historische perspectieven in de politieke herinnering te introduceren. Ten eerste is er het instellen van herinneringsdagen, een populaire strategie in de jaren 1990 en 2000. Hun functie is vooral het herhalen van wat herdacht moet worden. Ten tweede kan de overheid wetten of decreten aannemen ter bevordering van die herinnering — dat kan bijvoorbeeld door het opnemen van een bepaald aspect van de geschiedenis in het onderwijs. Ten derde bestaan er culturele instellingen, gefinancierd door de staat: musea, maar ook onderzoeksinstellingen of andere culturele organisaties (bijv. van overlevenden), massamedia en wetenschappelijk onderzoek. Wat mijn onderzoek ingewikkelder maakt, is het feit dat deze strategieën vooral met grote groepen als complete naties verbonden zijn.

De Amerikaanse historicus John Gillis stelt dat er nieuwe herinneringen en identiteiten gecreëerd moeten worden die zich beter aanpassen aan het veranderlijke en ingewikkelde post-nationale tijdperk. Als diverse groepen

aanspraak maken op ‘hun’ geschiedenis, kan er niet langer sprake zijn van een nationalistisch vertoog en wordt het dominante verhaal voorwerp van discussie. De Australische wetenschapster Laurajane Smith signaleert in *Uses of Heritage* dat vooral etnische minderheden aanspraak maken op hun collectieve geschiedenis en herinneringen. In het Pools roept de term *herdenkingspolitiek* — *polityka historyczna* of *polityka pamięci* — overigens onaangename associaties met de propaganda van de Volksrepubliek Polen op. In mijn onderzoek moeten de Nederlandse sporen in Polen als cultureel erfgoed van een minderheid worden beschouwd.

3. HET ONDERZOEK

Zoals hierboven al werd gesignaleerd, wil ik Nederlandse sporen in Polen onderzoeken, dat wil zeggen het Nederlandse culturele erfgoed in Polen. Deze sporen *per se* zijn voor mij eigenlijk niet zo interessant. Het gaat mij vooral om de vraag hoe-zij in het Poolse collectieve geheugen functioneren. Daarnaast zijn de mechanismen van herdenking en de (re)constructie van het geheugen voor mij van belang. Deze beelden wil ik verzamelen op basis van een analyse van bepaalde verschijnselen die in mijn onderzoek in twee groepen worden verdeeld, namelijk de *draggers* en de *media*. Onder het begrip dragers worden de concrete objecten, voorwerpen en acties verstaan, terwijl media in meer algemene zin betrekking op processen, instituties en organisaties hebben (Kula 2002).

De dragers die door mij worden gekozen, zijn vooral toeristische teksten die vooral invloed op het brede publiek hebben. Dat zijn reisgidsen, maar ook artikelen in de pers, internetbrochures, officiële websites en verschillende toeristische online en mobiele applicaties. De media daarentegen hebben in mijn onderzoek betrekking op ruimtes, vooral culturele instellingen als nationale, openbare musea die over verzamelingen Nederlandse kunst beschikken; en plaatsen van herinnering (letterlijk bedoeld) zoals de dorpen van Olędrzy of de stad Gdańsk (Dantzig) die qua architectuur de meest ‘Nederlandse’ stad in Polen is. Natuurlijk is mijn onderzoeksmateriaal beperkt door selectie en daarmee subjectief. Ik werk op basis van *case studies*, maar toch probeer ik voorbeelden te kiezen die als universeel kunnen worden beschouwd, die als een soort *pars pro toto* kunnen fungeren.

De erfgoedboom van de jaren ’80 bracht volgens de Duitse filosoof Hermann Lübbe de ‘musealisering’ voort. Alledaagse sporen uit het verleden,

zoals gebouwen, landschappen of voorwerpen werden tot ‘betekenisvolle monumenten’ verheven. Lübbe stelde dat dit verschijnsel proportioneel toenam met de graad van modernisering en concludeerde dat het voortkwam uit een verlies van levende tradities. Zijn conclusie was analoog aan de stelling van Pierre Nora dat *lieux de mémoire*” ontstaan na verlies van *milieux de mémoire* (Lübbe 1990, 40–50).

Wat mij het meest interesseert, zijn allerlei activiteiten van de overheid die het Nederlandse erfgoed in Polen betreffen, vooral op het gebied van cultuur. Daarbij gaat het in feite om politiek van herinnering. Dat betreft zowel het langetermijncultuurbeleid als ook eenmalige evenementen. In dit artikel wil ik een *case study* uit mijn onderzoek bespreken, namelijk de stad Gdańsk (Danzig).

4. CASE GDAŃSK

Maurice Halbwachs beweerde dat het beeld van de stad in ons geheugen in feite een verzameling is van kleinere beelden, verhalen van verschillende gidsen: een historicus, een architect, een schilder, enz. (Halbwachs 2008). De toerist wordt vergezeld door alles wat hij over de stad heeft gelezen en gehoord. Zij of hij is voorzien van verschillende papieren of interactieve gidsen, kaarten, culturele teksten. Alles wat men ziet, wordt beschouwd in het licht van wat anderen zich hebben herinnerd, neergeschreven of verteld.

In dit artikel wil ik deze kleine stukjes van het beeld van Nederlandse sporen in Gdańsk, verhalen gecreëerd door verschillende media, samenstellen en proberen te zien of dit beeld homogeen is. Mijn analyse zal op een paar culturele teksten gebaseerd zijn, namelijk de gids en brochure gepubliceerd door het *Instytut Kultury Miejskiej w Gdańsku* (Instituut van Stedelijke Cultuur in Dantzig), de officiële toeristische website van de stad en de mobiele app *Gdansk4U*. Moderne toeristen gebruiken vooral online gidsen, daarom wil ik me concentreren op de informatie over Gdańsk die op internet te vinden is. In mijn onderzoek is het Poolse culturele geheugen het belangrijkste thema. Daarom analyseer ik hier websites en gidsen die voor Poolse toeristen, in het Pools beschikbaar zijn.

De officiële website

Laten we onze wandeling met de officiële website van de stad Gdańsk beginnen. Eerst gaan we naar de pagina *geschiedenis*. Hier wordt Gdańsk neutraal beschreven als een autonome Hanzestad, waarin mensen van verschillende nationaliteiten samenwoonden, onder anderen ook Nederlandse mennonieten. Eigenlijk is dat de enige informatie over Nederlandse connecties van Gdańsk die in de afdeling geschiedenis verschijnt. We zoeken dus verder: van deze afdeling gaan we naar de pagina *toerisme*, met een lijst van monumenten die aan toeristen wordt aanbevolen. Hier kunnen we onder andere de Długi Rynek (Lange Markt), de Złota Brama (Gouden Poort), de Zielona Brama (Groene Poort), het Złota Kamienica (Gouden Huis) en het Ratusz Starego Miasta (Raadhuis van de Oude Stad) zien. Al deze monumenten worden hier kort beschreven, de auteurs geven de namen van architecten, korte architectonische specificaties en datums.

De namen die hier verschijnen zijn Antoon van Oppberghen (voornaam gegeven in de Poolse versie *Antoni*), Willem van den Blocke, Tylman van Gameren, Abraham van den Blocke en Dirk Daniëls. De lezer krijgt geen informatie over deze kunstenaars afgezien twee kleine verwijzingen naar de afkomst van Van Oppberghen en Willem van den Blocke — in de tekst *Vlaamingen* genoemd — en Dirk Daniëls uit Zeeland. De nationaliteit van de overige architecten wordt niet vermeld, Tylman van Gameren wordt hier aangegeven als de koninklijke architect. De nieuwsgierige lezer zou misschien nog een interessante pagina op deze website kunnen vinden, namelijk *Multiculturele identiteit van de stad* (Wielokulturowa Tożsamość Miasta). Pas daar kunnen we iets meer over de Nederlandse elementen in de architectuur van Gdańsk vinden — hier worden de monumenten, gecreëerd door Nederlandse en Vlaamse kunstenaars, beschreven als voorbeelden van het multiculturele karakter van de stad. Maar nog steeds blijven de vermeldingen bijzonder schaars, men weet eigenlijk niet waarom de meeste monumenten in Gdańsk door Vlaamse en Nederlandse architecten ontworpen zijn en soms weet men zelfs niet waar al deze mensen vandaan kwamen.

Gdańskie Miniatury

We weten op dit moment dus nog steeds niet veel over de Nederlandse monumenten in Gdańsk. Laten we dus proberen de informatie een beetje anders op te zoeken, namelijk door “Nederlandse sporen in Gdańsk” in de Google zoekmachine te typen. Het eerste zoekresultaat is een website getiteld

Gdańskie Miniatury (De Miniaturen van Gdańsk). In een pdf-bestand dat we kunnen uploaden, zien we eerst een kaart met daarop aangeduid verschillende Nederlandse plaatsen. De lezer krijgt een indruk dat deze gids voor kinderen bestemd is, vooral door de grappige tekeningen die hier te vinden zijn. Maar de inhoud is niet grappig bedoeld: de connecties van Dantzig, Nederland en Vlaanderen op deze online (of te uploaden) gids, zijn heel serieus voorgesteld. Het pdf-bestand telt 13 pagina's. De *Miniaturen* beginnen met een korte historische schets, waarin het multiculturele verleden van de stad wordt gepresenteerd. Gdańsk is hier namelijk een stad waarin Polen, Nederlanders, Duitsers, Joden, Oekraïners en Schotten naast elkaar woonden. Nederlandse en Vlaamse immigranten worden hier beschreven als koop- en ambachtslui, die uit Nederland moesten vluchten vanwege hun godsdienst.

De mennonieten en calvinisten brachten hun strenge levensregels mee, wat (volgens de auteurs) in de architectuur zichtbaar is. De inwoners van Gdańsk waardeerden hun vaardigheden op het gebied van technologie, vooral de droogmaking van de grond. Dit eenvoudige historische verhaal wordt gevolgd door een beschrijving van een route langs de Nederlandse sporen in Gdańsk. Deze zijn goed gekozen en beschreven, zo krijgen we een lijst van 5 monumenten: het huis van de familie Uphagen (een van de bekendste Vlaamse families in Dantzig), de stenen sluis (een voorbeeld van de Nederlandse technologische prestaties), de Mennonietenkerk (bewijs van de religieuze vrijheid en tolerantie van Gdańsk), de Hooglandse Poort (een voorbeeld van Vlaamse architectuur in Gdańsk, ontworpen door Willem van de Blocke), en het Dom pod Łososiem (Huis onder de Zalm), waarin de alcoholdestillerdij zich bevond en waarin het Goudwater, een bekende likeur met vlokken van zuiver bladgoud uit Gdańsk, door de Nederlander Ambrose Vermollen (Vermeulen) werd uitgevonden.

Het beeld dat in deze gids, of liever internetbrochure wordt gepresenteerd is dus breed: de Nederlandse immigranten zijn hier kunstenaars, ingenieurs, ondernemers en, wat belangrijk is, ze vormden een cruciaal deel van de stad. De brochure is door het *Instytut Kultury Miejskiej* (Instituut van Stedelijke Cultuur) uitgegeven, samen met soortgelijke edities over Scandinavische en Joodse sporen in Gdańsk.

gdansk4u

De laatste gids die ik hier wil bespreken is een mobiele applicatie *gdansk4u*. De applicatie is heel simpel: zij maakt gebruik van GPS en ver-

wijst de gebruiker in principe naar interessante plaatsen dichtbij, waaronder ook de monumenten. Gdansk4u heeft een lijst van 100 plaatsen die volgens de auteurs bezienswaardig zijn. Ze vermelden hier ook plaatsen, die met Nederland en Vlaanderen verbonden zijn, onder andere de Gouden en de Groene Poort, het Groot Wapenhuis of het Gouden Huis. Alle monumenten op deze lijst zijn voorzien van korte beschrijvingen: een stukje geschiedenis gecombineerd met data en namen van architecten. De afkomst van de architecten wordt hier heel duidelijk aangegeven en soms proberen de auteurs ook architectonische details te beschrijven. Zo wordt het Groot Wapenhuis als volgt beschreven:

Het beste voorbeeld van de Nederlandse maniëristische architectuur in Gdańsk en een van de meest waardevolle voorbeelden ervan in heel Europa, ontworpen door Antoon van Opperghen. [...] De gevels van het Groot Wapenhuis hebben een bijzonder rijk stenen ornament. Dit ornament komt uit de werkplaats van Abraham van de Blocke, de auteur van de Gouden Poort of het Gouden Huis.

De applicatie blijkt een soort mengeling van professionele kunsthistorische informatie en een eenvoudige gids te zijn. Wat ontbreekt is een context — niemand weet waarom de Vlamingen en Nederlanders in Gdańsk aanwezig waren en met welke historische gebeurtenissen dat is verbonden. Er is ook geen overzicht van de geschiedenis van Gdańsk.

Natuurlijk moeten de toeristische gidsen en andere teksten voor toeristen simpel en duidelijk zijn. Als er ergens een historische schets verschijnt, is dat vaak gepresenteerd als een apart verhaal en niet als historische context voor de beschrijvingen van monumenten. Waarschijnlijk is geschiedenis voor toeristen niet zo belangrijk, maar het beeld dat in deze culturele teksten gecreëerd wordt, wordt daardoor vervalst. Zonder uitleg klinken de genoemde Nederlandse namen vaak Duits en de naam Dantzig wekt alleen met Duitsland associaties.

5. TOT SLOT

Gdańsk wordt in de reisgidsen ook wel *klein Amsterdam* genoemd, soms vanwege het systeem van grachten, maar soms ook vanwege de architectuur; soms wordt verwezen naar het Nederlandse maniërisme of de noordelijke renaissance. Over de geschiedenis van de stad wordt slechts in vage bewoordin-

gen geschreven en de aanwezigheid van vreemde namen en gebouwen wordt slechts uitgelegd aan de hand van de term multiculturalisme. Op die manier vervaagt het beeld van de Nederlandse sporen in Gdańsk meer en meer.

REFERENTIES

- Assmann, Aleida. 2008. 'Transformations between History and Memory,' *Social Research* 75, 1: 49–72.
- Assmann, Jan & John Czaplicka. 1995. 'Collective Memory and Cultural Identity,' *New German Critique* 65: 125–133.
- Assman, Jan. 2009. 'Kultura pamięci,' in: Magdalena Saryusz-Wolska (ed.). *Pamięć zbiorowa i kulturowa: współczesna perspektywa niemiecka*. Kraków: Universitas, 59-99.
- Bal, Mieke. 2012. *Wędrujące pojęcia w naukach humanistycznych. Krótki przewodnik*. Przeł. Marta Bucholc. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
- Confino, Alon. 1997. 'Collective memory and Cultural History: Problems of Method,' *American Historical Review* 102: 1386–1403.
- Erlil, Astrid. 2008. 'Cultural Memory Studies: An Introduction.' In: Astrid Erlil & Ansgar Nünning (ed.). *Media and Cultural Memory*, 1–18. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Gillis, John R. (ed.) 1996. *Commemorations. The Politics of National Identity*. Princeton: Princeton University Press.
- Halbwachs, Maurice. 1991. *Het collectief geheugen*, vertaald door Mark Elchardus (red.). Leuven: Acco.
- Halbwachs, Maurice. 2008. *Spoleczne ramy pamięci*. Warszawa: PWN.
- Kula, Marcin. 2002. *Nośniki pamięci historycznej*. Warszawa: DiG.
- Lübbe, Hermann. 1990. 'Zeit-Verhältnisse: Über die veränderte Gegenwart von Zukunft und Vergangenheit.' In Wolfgang Zacharias (ed.), *Zeitphänomen Musealisierung. Das Verschwinden der Gegenwart und die Konstruktion der Erinnerung*, 40–50. Neuss: Klartext.
- Nora, Pierre & Lawrence Kritzman (ed.). 1996. *Realms of memory: Rethinking the French past. Vol. 1: Conflicts and divisions*. New York: Columbia University Press.
- Rigney, Ann. 2012. 'Verhalen' en 'Teksten en cultuurhistorische context.' In Kiele Brillenburg Wurth & Ann Rigney (ed.). *Het leven van teksten, een inleiding tot de literatuurwetenschap*, 157–195 en 294–333 Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Saryusz-Wolska, Magdalena (ed.). 2009. *Pamięć zbiorowa i kulturowa: współczesna perspektywa niemiecka*. Kraków: Universitas.
- Smith, Laurajane. 2006. *Uses of Heritage*. London & New York: Routledge.

Websites

- www.gdansk.pl (laatste download 27 januari 2017)
- <http://gdanskieminiatury.ikm.gda.pl/gra/cykl-wielokulturowy-slady-niderlandzkie/> (laatste download 27 januari 2017)
- Gdansk4u (laatste download 27 januari 2017)

MIEJSCE KULTURY NIDERLANDZKIEJ
W POLSKIEJ PAMIĘCI KULTUROWEJ — CASUS GDAŃSKA

Streszczenie

Jednym z podstawowych założeń moich badań jest teza zakładająca, że pamięć to swego rodzaju wędrujący *post-koncept*, nieograniczający się do jednej dziedziny nauki i stale ulegający transformacji (Bal 2002). To z kolei sprawia, że pojęcie to wymyka się próbom definicji i powinno być rozpatrywane bardziej jako swoisty projekt conceptualny, zbiór terminów, obrazów, narracji. W polskiej pamięci kulturowej funkcjonuje taki właśnie zbiór obrazów i reprezentacji kultury niderlandzkiej, które do potrzeby mojego badania podzielone zostały na dwie grupy, a mianowicie nośniki i media. Pojęciem nośników obejmuję przedmioty materialne, konkretne obiekty oraz akcje, podczas gdy media mają związek z szeroko pojętymi procesami, mechanizmami pamiętania, a także instytucjami i organizacjami (Kula 2002). W tym artykule, na przykładzie Gdańska, zostaną zaprezentowane wybrane media, przede wszystkim przez miejsca i przestrzenie związane z kulturą niderlandzką, oraz nośniki w postaci tekstów kulturowych dotyczących tych miejsc.

Słowa kluczowe: kultura niderlandzka; pamięć kulturowa; obraz; reprezentacja; tekst kulturowy; nośniki; media.

DUTCH TRACES IN POLAND
IN POLISH CULTURAL MEMORY: THE CASE GDAŃSK

Summary

My research is based on the assumption that the memory is a travelling post-concept, not limited to one field of science and undergoing a permanent transformation (Bal 2002). This, on the other hand, makes this term hard to define and therefore it should be considered more like a conceptual project, a collection of terms, images, narratives. In Polish cultural memory such set of pictures and representations of Dutch culture exists. For the purpose of my research I divided them into two groups: carriers and media. The term “carriers” refers to material objects, things and actions, while media is connected to broadly defined processes, mechanisms of memory as well as institutions and organizations (Kula 2002).

In the following publication, basing on example of the city of Gdansk, I will present selected media, represented mainly by places and spaces connected with Dutch culture, as well as carriers, embodied by the texts on mentioned places.

Key words: Dutch culture; cultural memory; image; representation; texts referring to Dutch culture; carriers; media.